

РЕЦЕНЗИЯ

от

Десислава Николова Колева-Стефанова, доцент, УНСС, доктор

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма в самостоятелна форма на обучение, към катедра „Финанси и застраховане“ на Университета по застраховане и финанси.

Автор: докторант Албена Радева Керанова – зачислена със заповед № 133/20.03.2024 г. за докторант в самостоятелна форма на обучение, към катедра „Финанси и застраховане“ на Университета по застраховане и финанси

Тема: „Икономически подходи при осигуряване качеството на здравни услуги в България“

Научен ръководител: Евгени Евгениев - проф. д. н., Университета по застраховане и финанси

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 33/13.01.2026 г. на Ректора на Университета по застраховане и финанси чл.-кор. проф. д.и.н Борис Велчев съм определен(а) за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **Икономически подходи при осигуряване качеството на здравни услуги в България** “ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика на Университета по застраховане и финанси. Автор на дисертационния труд е **Албена Радева Керанова** – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Финанси и застраховане“ с научен ръководител проф. д. н. Евгени Евгениев.

Предадените от докторант Албена Радева Керанова материали включват следните документи: Автобиография; Дисертационен труд; Автореферат по дисертационния труд; Декларация за оригиналност и достоверност; Справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“ в професионално направление 3.8.

Икономика; Списък на публикациите по дисертационния труд; Копия от самите публикации по дисертационния труд; Списък на всички публикации и участия в научни форуми.

Докторантът е приложила един бр. монография, два бр. статии по дисертационния труд.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторант **Албена Радева Керанова** е родена на 20.03.1983 г. Придобива висше образование ОКС „бакалавър“ (Септември 2000 - Август 2004) по специалност „Технология и управление на транспорта“ във Висше Транспортно Училище "Тодор Каблешков". Завършва магистърската си степен по специалност „Публични финанси“ в УНСС (Октомври 2004 – Август 2007 г.)

Докторантът придобива значителен практически опит на позициите: Специалист продажби и обслужване (Банков служител обслужване на клиенти), Централна Кооперативна Банка АД, гр. София (2004-2007 г.); Мениджър операционен бизнес (Ръководител банков салон), Централна Кооперативна Банка АД, клон Централен – София, (2007-2017 г.); Зам. Директор, Централна Кооперативна Банка АД, клон Централен София (2017г. – до момента).

В хода на кариерното развитие и дългогодишният ръководен пост, който заема Албена Керанова й помагат да изгради ценни личностни качества, като: притежаване на специализирани компютърни умения за професионално ползване на работни общофункционални софтуерни продукти; организационни и комуникационни умения; добра чуждоезикова култура; умения за работа и ръководене на екип и пр., които са предпоставка за една успешна бъдеща научно-изследователска и преподавателска дейност.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд е посветен на актуална и обществено значима проблематика, свързана с икономическите подходи при осигуряване на качеството на здравните услуги в България. Изследването е разработено самостоятелно и се отличава с прилагането на систематичен и критичен анализ, основан на добре подбрани и обосновани индикатори за измерване и оценка на качеството на здравните услуги.

Изследователската цел на докторанта е последователно и прецизно формулирана, ориентирана към задълбочено изследване на теоретичните и методологическите основи на икономическите механизми за гарантиране на качеството на здравните услуги, като анализът е съобразен със спецификата и особеностите на българската здравна система.

Реализирането на поставената в дисертационния труд изследователска цел се осъществява чрез решаването на шест основни изследователски задачи, а именно: 1. Обобщаване и

критичен анализ на водещите съвременни концепции и икономически подходи за оценка на качеството на здравеопазването в международен контекст; 2. Анализ на нормативната уредба, институционалната организация и икономическите механизми на здравната система в България по отношение на осигуряването и управлението на качеството; 3. Провеждане на емпирично социологическо изследване за установяване на нагласите на гражданите и медицинските специалисти към процесите на измерване и оценка на качеството на здравните услуги; 4. Идентифициране и систематизиране на основни проблеми и концептуални дефицити в действащата система, които ограничават ефективното управление на качеството; 5. Разработване на концептуален модел за измерване и оценка на качеството на здравните услуги, основан на принципите на икономическите подходи и практическата приложимост; 6. Формулиране на препоръки и предложения за усъвършенстване на институционалната и нормативната рамка на здравеопазването в Република България.

В дисертационния труд е осъществен подробен и систематичен анализ на състоянието на здравните услуги в Република България. Представени са и интерпретирани резултатите от проведено анкетно проучване, което се отличава с висока степен на иновативност, методологична обосновааност и значима практическа приложимост. Изследването е насочено към установяване и анализ на мнението на гражданите относно качеството на здравната система, както и към идентифициране на потребностите от информация, свързани с процесите на измерване и оценка на това качество. В хода на анкетното проучване компонентите на потребителското възприемане на качеството и тяхната относителна значимост са анализирани чрез конкретизиране на основните елементи на качеството на здравеопазването, като по този начин са очертани концептуални рамки за оценка на функционирането на здравната система.

Авторът задълбочено анализира принципите на финансиране на здравната система, като фокусът е насочен към ефективното осигуряване и разпределение на финансовите ресурси. Аргументирано е защитена позицията, че финансирането трябва да отговаря на действителните здравни нужди на населението и целесъобразното функциониране в сектора.

Всичко изложено до тук свидетелства, че дисертационният труд на Албена Радева Керанова представлява цялостно, актуално, последователно и завършено научно изследване, насочено към ясно дефиниран икономически значим проблем с безспорна научна и научно-приложна актуалност. С необходимата научна компетентност, академичен подход и аналитична задълбоченост са формулирани обосновани изводи и обобщения, както и конкретни методически и практически решения, насочени към икономически подходи за повишаване устойчивостта на качеството на здравните услуги в България.

4. Познаване на проблема

Обобщаващият извод от оценъчния анализ на дисертацията е, че Докторант Албена Радева Керанова демонстрира много добро познаване на проблематиката, върху която разработва своя дисертационен труд. Това се доказва чрез задълбочен и критичен анализ на значителен обем научна литература, включваща както класически, така и съвременни български и чуждестранни източници. Направен е обоснован подбор на литературните източници, което свидетелства за систематичен подход и умение за ориентиране в актуалните научни постижения в разглежданата област. Теоретичната рамка е ясно структурирана, като се откроява способността на докторантката да синтезира различни научни позиции и да ги използва като стабилна основа за последващите емпирични изследвания. В дисертационния труд присъства научно приложно решение на конкретен практически проблем в областта на качеството на здравните услуги, с безспорна обществена значимост. Поставените задачи са последователно изпълнени с адекватна методология и изследователски подходи, с използването на достатъчна по обем систематизирана представена научна и емпирична информация, със задълбочени теоретични познания по специалността, адекватна осведоменост, професионална подготовка и познаване на българската институционална рамка.

5. Методика на изследването

В хода на изпълнението на дисертационното изследване докторантът прилага **интегрирана интердисциплинарна методология**, която обединява теоретични, емпирични и аналитични подходи и осигурява комплексно изследване на разглеждания научен проблем. Методологичната рамка е съобразена със спецификата на обекта и предмета на изследването и е насочена към постигане на поставените цели и задачи. На първо място е осъществен **задълбочен теоретичен анализ** на международни и национални концепции, модели и подходи, свързани с качеството и икономическата ефективност в здравеопазването. Чрез систематизиране и критично осмисляне на научни публикации, доклади и утвърдени теоретични постановки се изгражда стабилна концептуална основа на изследването. В рамките на изследването е проведен и **анализ на нормативната уредба**, статистически масиви, експертни оценки и стратегически документи на национално и европейско равнище. Този анализ позволява да се очертаят институционалните, регулаторните и икономическите параметри на функциониране на здравната система, както и да се идентифицират основни проблеми, дефицити и тенденции в нейното развитие. Съществен елемент на методологията представлява **емпиричният анализ**, реализиран чрез анкетно проучване сред 248 респонденти. Събраните първични данни предоставят възможност за изследване на нагласи, оценки и възприятия, релевантни за качеството и ефективността на здравните услуги, както и за проверка на формулираните изс-

ледователски хипотези. Изследването включва и **сравнителен анализ на добри практики от други държави – членки на Европейския съюз**, което позволява да се направи обективна оценка на националния опит в контекста на европейските тенденции и стандарти. Този подход допринася за формулирането на обосновани изводи и препоръки за усъвършенстване на практиките и политиките в разглежданата област. Важен резултат от приложената методология е **изграждането на индикаторна система**, базирана на икономически и социални критерии, която служи като инструмент за оценка на качеството и ефективността в здравеопазването. Индикаторите са подбрани и структурирани по начин, който осигурява аналитичност, сравнимост и практическа приложимост на получените резултати. В дисертационния труд са използвани и **SWOT и GAP анализ**, чрез които се идентифицират силните и слабите страни, възможностите и заплахите, както и разминаванията между текущото състояние и желаните стратегически цели. Тези аналитични инструменти допринасят за по-задълбочено разбиране на изследвания проблем и за аргументиране на предложените решения. Изследването е проведено посредством прилагането на **аналитичен, сравнителен, индуктивен и дедуктивен подход**, което гарантира логическа последователност, научна обоснованост и методологична адекватност. Комбинацията от тези подходи допринася за цялостността, целесъобразността и надеждността на изследването и потвърждава коректния избор на използваната методология.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в обемът от 152 страници, като допълнително се съдържат и 4 бр. приложения. Структурата е обособена в следните самостоятелни части: въведение, четири глави, заключение и библиографска справка (литературни източници). Съдържанието е оформено в следните части: Първа глава (Подходи за измерване и оценка на качеството в здравеопазването в България – здравна политика, организация и управление), Втора глава (Финансиране, модели и развитие на здравното осигуряване в България), Трета глава (Анализ на състоянието на здравните услуги в България) и Четвърта глава (Предизвикателства, перспективи за развитие и промяна в модела на здравноосигурителната система в страната), както и Заключение. Списъка с използваната литература, в края на дисертационния труд, съдържа 47 източника.

Представеният дисертационен труд обхваща резултатите от актуално и мащабно научно изследване, които имат потенциал да обогатят информационната база за системни анализи и вземане на решения в областта на политиките и подходите за развитие и подобряване качеството на здравните услуги в България като член на ЕС.

Структурираното в четири основни части изложение в дисертационния труд показва, че успешно са изпълнени поставените изследователски задачи и е постигната изследователската цел.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Идентифицирането и систематизирането на проблемите, свързани с прилагането на икономическите подходи при осигуряването и управлението на качеството на здравните услуги в България, представлява съществена предпоставка за подобряване на здравния статус на населението и за повишаване на общото качество на живот. В този контекст разработеният докторски труд се характеризира с ясно изразена теоретико-приложна насоченост, като съчетава задълбочен теоретичен анализ с емпирично изследване и практически изводи.

➤ Научни приноси в дисертационния труд:

1. Разработване на интегрирана теоретико-методологична рамка за оценка на качеството в здравеопазването;
2. Изведен е икономически модел за управление на качеството на здравните услуги, съобразен със спецификата на българската система;
3. Научно аргументиране на връзката между структурата на финансирането и качеството на здравните услуги;
4. Систематизация и класификация на индикаторите за качество;
5. Приноси в областта на здравната икономика чрез идентифициране на финансови и управленски фактори, влияещи върху качеството;
6. Научно обосновано изследване на обществените нагласи чрез авторско анкетно проучване.

➤ Приложни приноси в дисертационния труд:

1. Извършено е авторско анкетно проучване с практическа стойност;
2. Разработен е практически приложим икономически модел за управление на качеството, който може да бъде интегриран в национални стратегии и управленски програми;
3. Формулирани са конкретни предложения за реформи на национално равнище;
4. Създадена е структура за въвеждане на национална система от индикатори за качество, която може директно да се прилага при изграждане на стандартизирана система за контрол и отчетност;
5. Предложени са решения за електронизация и дигитален контрол;
6. Разработена е рамка за управление на човешките ресурси в здравеопазването;
7. Предложени са мерки за подобряване на финансовата устойчивост и оптимизация на ресурсите.

Въз основа на прецизирането на дисертационния труд, може да се заключи, че получените резултати и формулираните препоръки в него имат потенциална приложимост и могат да бъдат използвани като научна основа и експертен ориентир при разработването, актуализирането и усъвършенстването на бъдещи политики и стратегии, насочени към оптимизиране на икономическите механизми за осигуряване на качество в здравеопазването в Република България.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

За целите на присъждане на образователната и научна степен „доктор”, докторант Албена Радева Керанова е представила един самостоятелен монографичен труд - „Здравето ни е обща грижа“ ISBN 978-619-04-0605-1, издадена през септември 2025 г.; една статия – „Всички лично се сблъскахме с Ковид“, сп. VUZF Review, том 10, кн. 1/2025. София: Издателство на УЗФ, с. 48-54. ;

втора статия: - „Икономически подходи за осигуряване на качество на здравни услуги в България: проблеми и решения “ , „Управление в бизнеса и публичния сектор“, брой 7/Декември 2025 г, стр. 64-72.

Представените публикации са на изключително актуални за страната теми, те са разработени самостоятелно като е допълнена и обогатена концептуалната рамка на изследваните проблеми и е приложен критичен анализ на значими по обем и обхват източници и чуждестранен опит в посочените области. Представената научна продукция на докторант Албена Радева в областта на Здравната система разкриват нейната последователност и целеустременост като учен с изявен фокус на научните интереси и търсения. Публикациите могат да се оценят без колебание като изпълнени на високо научно равнище. Те са представени пред научната и по-широката общност в авторитетни научни издания и са получили положителни оценки от различни академични институции. Общият извод е, че кандидатът участва с достатъчна по обем, прецизирана и актуална научна продукция, която по вид и съдържание напълно съответства на тематиката на дисертационния труд.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Депозираната научна продукция и пакета от официални конкурсни документи са законосъобразно оформени, за целите на оценяването и вземането на решение по процедурата за защита на дисертационен труд. По обявената процедура не съм установила формални пропуски и неизпълнение на нормативните академични правила. С депозираните конкретни доказателства докторант Албена Радева напълно доказва изпълнението на минималните национални изисквания.

10. Лично участие на докторанта

В съответствие с изискванията на чл.53, ал.1, т.5 от Правилника за прилагане на закона за развитието на академичния състав в Република България няма доказано по законоустановения ред плагиатство в научните трудове на кандидатката. Представените научни разработки са самостоятелно и прецизно разработени от докторанта Албена Радева.

11. Автореферат

Представеният автореферат коректно, систематично и в синтезиран вид отразява съдържанието, структурата и основните резултати на дисертационния труд на тема „Икономически подходи при осигуряване качеството на здравни услуги в България“. В него ясно са формулирани обектът и предметът на изследването, като фокусът е поставен върху икономическите механизми, инструментите и модели за управление и оценка на качеството в системата на здравеопазването в национален контекст.

Целта и задачите на дисертационното изследване са логически обвързани и адекватно съобразени с актуалните предизвикателства пред българската здравна система, включително ограниченията на ресурсното осигуряване, ефективността на разходите и необходимостта от повишаване на качеството и достъпа до здравни услуги. Авторефератът убедително аргументира значимостта на изследването както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект.

В теоретичната част на автореферата е представен целенасочен и критичен анализ на основни икономически теории, концепции и модели, свързани с управлението и финансирането на здравеопазването, икономиката на качеството и оценката на здравните услуги. Направен е преглед на съвременни международни и национални научни изследвания и добри практики, което позволява ясно позициониране на дисертационния труд в рамките на съществуващото научно знание.

Методологията на изследването е ясно формулирана и научно обоснована. Използваните икономически, статистически и аналитични методи са адекватни на поставената цел и задачи и позволяват получаването на валидни и надеждни резултати. В автореферата отчетливо са представени основните етапи на емпиричното изследване, както и връзката между анализа на данните, направените оценки и формулираните изводи относно качеството на здравните услуги в България.

Съществено достойнство на автореферата е ясно структурираното и аргументирано представяне на научните и научно-приложните приноси на дисертационния труд. Те са формулирани конкретно и отразяват оригиналния принос на докторанта, включително разработването и апробирането на икономически подходи, модели или инструменти за оценка и по-

добряване на качеството на здравните услуги, както и формулирането на препоръки с практическа насоченост за здравната политика и управлението на сектора.

Авторефератът е изготвен в пълно съответствие с изискванията на действащите нормативни документи и вътрешни правилници за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Спазени са изискванията относно обем, структура и съдържателни елементи, като езикът е научен, прецизен и терминологично коректен.

В заключение може да се направи обоснован извод, че авторефератът е изготвен съгласно изискванията на съответните правилници и адекватно отразява основните научни резултати, изводи и приноси, постигнати в дисертационния труд на тема „Икономически подходи при осигуряване качеството на здравни услуги в България“. Той представя ясно научната стойност, оригиналността и практическата значимост на изследването и изпълнява напълно функциите си на самостоятелен обобщаващ научен документ.

12. Критични забележки и препоръки

Нямам критични бележки към представената научна продукция на докторант Албена Радева Керанова.

13. Лични впечатления

Считам, че Албена Керанова притежава висока степен на отговорност и академична коректност. Взаимодействието ѝ с научния ръководител и академичната общност се характеризира с професионализъм, коректност и уважение към утвърдените академични стандарти. Като цяло, докторантката притежава необходимите личностни и професионални качества за успешно развитие като млад учен и експерт.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Обобщаващият извод от оценъчния анализ на дисертацията е, че като изследователска теза, обем, предмет, обект, цел, задачи, методология, обхват, съдържание, задълбоченост и постигнати резултати в конкретната тематична област, *тя има качествата на изследователски труд*. В нея реално присъства научно приложно решение на конкретен практически проблем, с безспорна обществена значимост. *Поставените задачи са последователно изпълнени* с адекватна методология и изследователски подходи, с използването на достатъчна по обем систематизирано представена научна и емпирична информация, със задълбочени теоретични познания по специалността, адекватна осведоменост, професионална подготовка и познаване на българската и англоезичната литература в тематичното направление на дисертационния труд. Резултатите от научната разработка биха могла да бъдат много полезни и да послужат за изготвяне на бъдещи политики по тази проблематика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа ясни научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти в Университета по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът **Албена Радева Керанова притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Албена Радева Керанова в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма в самостоятелна форма на обучение, към катедра „Финанси и застраховане“ на Университета по застраховане и финанси.

02.02.2026 г.

Рецензент:

доц. д-р Десислава Колева-Стефанова